

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΣΕΛΙΔΑ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ

Ἡ κ. Γαλάτεια Καζαντζάκη δημοσίευσε στήν «Ἐθνική Φωνή» σέ σειρά ἀρθρῶν μελέτη γιά τή γυναῖκα ἐγκληματία. Ἡ μελέτη τῆς αὐτῆς στηρίχθηκε ἀπάνω σέ παρατηρήσεις καί ἔρευνες πού ἔκαμε στίς γυναικεῖες φυλακές τῆς Ἀθήνας. Μολοντί βέβαια δέν μποροῦν νά στηριχτοῦν ἐπιστημονικά συμπεράσματα σέ μιὰ ἐξίταση ὀλίγων περιπτώσεων, ἀλλά μονάχα σέ στατιστικές μακρόχροines κοί συστηματικές, ἀξίζει νά διαβαστεῖ ἀπό τοὺς ἀναγνώστες μας ἡ μελέτη αὐτῆ τῆς κ. Καζαντζάκη, πού τῆ χαρακτηρίζει τὸ ζωντανὸ ὕφος τῆς διακεκομμένης μας λογίας. Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀρθρα αὐτὰ πού παρουσιάζει ἕνα γνήσιο ἑλληνικὸ γυναικεῖο τύπο, δημοσιεύουμε σήμερα στὴ φιλολογικὴ μας σελίδα.

Ἐχομε τὴν ἰδέα ὅτι ἡ μελέτη τοῦ ἐγκλήματος ὁ ἕνα λαὸ εἶνε συγχρόνως μελέτη καὶ τῆς ψυχῆς του. Καὶ ὅτι οἱ μελετώντες καὶ περιγράφοντες τὸ ἐγκλημα στήν Ἑλλάδα, κάμνομε συγχρόνως καὶ ψυχογραφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Γιατί οἱ ἴδιες κοινὲς ἰδιότητες πού τὸν χαρακτηρίζουν στὴ συνθηθισμένη του κατάστασι, οἱ ἴδιες ἰδιότητες ἐκδηλώνονται καὶ στίς ἐγκληματικές του περιπτώσεις, ἀλλὰ σέ βαθμὸ ὑπερβολικό. Γι' αὐτὸ ἐνομίσαμε ὅτι δέν θάταν ἄσκοπο γιά τὴν μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς ἡ ζήτηση τῶν ἐλαττημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἐγκλήματος. Καὶ ἀρχίζομε ἀπὸ τὴν ἐγκληματικὴν γυναῖκα πού εἶνε λιγώτερο γνωστὴ καὶ πού ἐμᾶς μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο.

Ἡ πρώτη πού συναντήσαμε σέ μιὰ σχετικὴ ἐπίσκεψη στίς φυλακές Ἀβέρωφ ἦταν Λάμπρω Μπασύρδα, ἡ ἔρωμένη τοῦ πρώην ληστῆ Καραθανάση, πού εἶχε γίνει θρυλικὴ στὴν ἐπαρχία τῆς μὲ τὸ θαυμασμὸ πού ἔχει πάντα ὁ λαὸς μας· στὸ τολμηρὸ, τὸ ἀντάρτικο, τὸ ρέμπελο, σ' ὅτι ἔχει τὴ δίψα τῆς ἐλευθερίας, καὶ πού κάνει ἥρωες τοὺς ἀνθρώπους πού ζοῦν ὄξω ἀπὸ κάθε νόμο καὶ κάθε πίεσι. Κι' αὐτὸ γιατί ὁ ἀτομισμὸς καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία μέσα στὸ τόπο μας παίρνει ἀπροσδιόριστες διαστάσεις, φτάνοντας συχνὰ ὡς τὸ θαυμασμὸ τοῦ ἐγκλήματος ὅταν δὲ φτάνει κι' ὡς ἴδιο τὸ ἐγκλημα. Ἀλλὰ ἂς ἔρθωμε στὴ Λάμπρω.

Ἦρθε τραβῶντας τὸ παιδί τῆς, ἀγοράκι ἐνάμιση ἔτους. Ἡ Λάμπρω εἶνε 28 χρονῶν, μικρόσωμη, μελαχροινὴ, μὲ γλυκὺτατο πρόσωπο καὶ ὠραία μάτια. Τίποτα δὲ φανερώνει ἀπάνω τῆς τὴ γυναῖκα πού εἶχε τὸ κουράγιο νά σκοτώσῃ ἄνθρωπο. Κι' ὅταν ἀρχίζει νά μου διηγῆται τὴ ζωὴ τῆς, ἡ ζωὴ αὐτῆ εἶνε ἕνας ὕμνος στίς γυναικεῖες ἀρετές. Μὲ γλώσσα πλούσια, παραστατικὴ καὶ ἀδρὰ ἡ Λάμπρω πότε γίνεται ἡ τρυφερὴ ἀδερφή πού νοιάζεται τ' ἀδέρφια τῆς, πότε νοικοκυρὰ πού κυβερνᾷ στὸ σπίτι, πότε ἡ κόρη πού περιποιεῖται τοὺς γέροντες γονεῖς, πότε ἡ προκομμένη κοπέλα πού ὑφαίνει τὰ προικιά τῆς. Κ' ἐπειδὴ στὴ φαιμελιὰ δέν ὑπάρχει μεγάλος ἀδερφὸς κι' ὁ πατέρας γέρασε, εἶνε ἡ Λάμπρω πού πάει στὴ στρούγγα νά φυλάξῃ τὰ γίδια.

—Ἐγὼ νὰρμέξω, ἐγὼ νά τυροκομήσω, ἐγὼ νά πῆξω τὸ γάλα—ὄλα, ὄλα ἐγὼ. Λέει ἡ Λάμπρω μὲ περιφάνεια ὀρθώνοντας τὸ κεφάλι τῆς, κυτάζοντάς με κατὰματα. Ἐγὼ μὲ τὴν ἀξιοσύνη μου ἀπὸ τὸ τίποτα σιγά-σιγά ἔφτασα νά κάμω τρακόσα πενήντα γίδια. Μὰ καὶ γι' αὐτὸ μᾶς φθόνησαν. Μᾶς φθόνησε αὐτὸς πού σκότωσα, ὁ Ἀλέξης ὁ Μουστακαλῆς. Καὶ

μιὰ μέρα, ἦταν Ἀπρίλης καὶ ψιλόβρεχε, ἔστειλε τὸ Μῆτσο τὸ Παληοκαστρίτη, ληστὴ ἐπικυρηγμένο, στὴ στρούγγα μου νά μὲ κακοποιήσῃ. Ἦταν ἀπόγεμα καὶ τὸ μικρὸ μου ἀδερφί ἐλείπε στὰ ζᾶ. Βρισκόμου μονῆ μὲ μιὰ γρηά, κι' ὡς καθὼς σωπαίναμε ἀκούω σὰ βήματα. Εἶχα τὴ ράχη γυρισμένη στὴν πόρτα καὶ δέν ἔβλεπα τί γινόταν μὰ ἡ γρηά πού καθόταν ἀντίκρου μου, εἶδε πὼς κάποιος ξένος διάβηκε.

—Ποιὸς εἶνε; φωνάζει.

Κι' ἀπολογηθῆκε μιὰ φωνή.

—Ἐλα δῶ ρὲ Λάμπρω!

Καὶ βλέπω νά μπαίνει ὀπλισμένος Μῆτσος ὁ Παληοκαστρίτης.

—Τι θές; τοῦ λέω.

—Σένα θέλω.

—Νὰ μὲ κάμης;

—Τι μοῦ λέει, θάρειες πὼς γιατί συμμάζεψες τὴ γρηά καὶ ἔχεις φίλους τοὺς γελαδάρηδες καὶ τοὺς γουρουνάδες θὰ μοῦ γλυτώσῃ;

—Σὰ μοῦ εἶπε ὁ Παληοκαστρίτης πὼς μαζεύω κόσμο νά μὲ φυλάει, ἐγὼ τοῦ ἀποκριθῆκα:

—Δέν τοὺς μαζεύω νά μὲ φυλάν, γιατί ἐγὼ δὲ φοβᾶμαι κανένα!

Αὐτὸς γέλασε.

—Δὲ φοβάσαι; Ἐ, μάθε πὼς ἦρθα δῶ χάμω σήμερα νά σέ σκοτώσω.

—Γιατί;

—Γιατί μᾶς καταδίνεις. Ὅποιο ἀπόσπασμα διαβῆ, ἐδῶ κονεῖ.

—Σὺ φταῖς, τοῦ λέω, ἂν ἐοῦ δέν ἦσουν ληστῆς ἐγὼ δὲ θὰ τάιζα τ' ἀποσπάσματα. Ἐγὼ μὲ δυὸ ὀχτροὺς παλέβω. Μὲ σᾶς τοὺς ληστῆς; καὶ μὲ δαῦτα.

—Αὐτὰ εἶνε λόγια. Σ' ἔχω στὰ χέρια μου καὶ θὰ σέ κάμω ὅ,τι θέλω. Νὰ μάθης νά προδίνης.

—Θές λεπτὰ; τοῦ λέω. Πουλῶ τὰ γίδια καὶ σοῦ δίνω. Μὰ μὴ λές πὼς σᾶς προδίνω, τί λές ψέμματα κ' εἶνε ἄντροπῆ, γιατί ἔσαι ἄντρας. Θές νά μὲ ληστέψης; Νὰ τὸ κάμης παληκαρία. Μιὰ κι' αὐτὴ ναι ἡ δουλειὰ σου, κάνε τὴν... μὰ σᾶν ἄντρας.

—Θὰ σέ σκοτώσω Λάμπρω.

—Σκότωσέ με. Τί ὄλο τὸ λές;

—Ναὶ μὰ θὰ βροντήσῃ τὸ τουφέκι. Λέω τὸ λοιπὸν νά σοῦ κόψω μονάχα τὴ μύτη καὶ τ' αὐτιά. Τί λές κ' ἐοῦ;

—Ὅχι, τοῦ λέω, γιατί αὐτὸ εἶνε προβολή. Σκότωσέ με μὰ μὴ μοῦ πάρης τὴν τιμὴ.

—Ὅχι μόνο θὰ σοῦ κόψω ρὲ Λάμπρω τὴ μύτη καὶ τ' αὐτιά μὰ καὶ τὰ μαλλιά π' ἀκούω τάχεις πολλά, θὰ σοῦ κόψω.

Ἡ γρηά τότες μπαίνει στὴ μέση καὶ τὸν παρακαλᾷ:

—Ἄσε γιέ μου τὸ κορίτσι ἀπειραχτο καὶ σκότωσε μένα.

—Γρηά, σὺ νά σωπαίνης γιά σέ κρεμάω σέ κείνη ἐκεῖ τὴν κουτσουπιὰ. Τῆρα! Σ' αὐτὴν ἐκεῖ.

Ἡ γρηά σώπασε, καὶ τότες αὐτὸς ἀπὸ κουβέντα σὲ κουβέντα ἔφτασε νά μοῦ πῆ πὼς τὸν ἔβαλε νά μὲ κυνηγήσῃ ὁ Ἀλέξης ὁ Μουστακαλῆς.

—Μὰ γιατί, τῆ ρωτῶ;... τί εἶχε ὁ Μουστακαλῆς μαζί σας; Μὴν τυχὸν σ' ἀγαποῦσε;

—Αὐτὸς! Διαμαρτύρεται ἡ Λάμπρω. Ὅχι, ποτέ! Ἀλλὰ τόκανε ἀπὸ φτόνο. Εἶχαμε γίδια, ὄλο καὶ περισσότερα γίνονταν τ' ἀγαθὰ στὸ σπίτι μου... ἔτσι ἤθελε νά μᾶς ξεκληρήσῃ.

Κι' ἡ Λάμπρω ξανάρχεται στὴ διήγησή της....

Στὸ μεταξύ αὐτὸ ἢ βροχὴ εἶχε δυναμώσει... δρολάπας! Βρίνταις, ἄστραφε, κ' ἐγὼ ἔτρεμα γιατί ἔδου νάταν θάγχόταν τ' ἀδέρφι μου ἀπὸ τὰ ζά. Φυβόμουν μὴ μοῦ τὸ πάρη.

—Ἐλα τοῦ λέω, βλέπεις, ἄδικα μᾶς ἔβαλες στὸ μάτι. Σύρε στὸ καλὸ.

—Θὰ σοῦ κόψω τὰ μαλλιά... μόνο αὐτὸ θὰ σοῦ κάμω· νάτω νὰ λέω μωρὴ Λάμπρω... Καὶ μοῦ ρίχτηκε. Ἐγὼ τοῦ ξέφυγα... παλαίψιμε... ὅσο πού δὲν μπόρεσα πιά... καὶ μοῦκοψε τὰ μαλλιά...

—Ἦταν ὁμορφος ὁ Παληοκαστρίτης τὴν ἐρωτῶ.

Μιά δυσφορία περνᾷ ἀπὸ τὴ ζωηρὴ φυσιογνωμία τῆς Λάμπρας καὶ μοῦ ἀπαντᾷ ἀνόρεξα.

—Ἦτανε... καὶ πὼς ἦτανε;

—Ἦταν νέος;

—Εἰκοσιτριῶ χρονῶν. Μὰ, ἄντρας ὡς ἐκεῖ πάνω.. στοιχειό!

—Λοιπὸν καὶ σὰν σοῦκοψε τὰ μαλλιά;

—Κάθισε καὶ περιμένε νὰ περάση ἡ μπόρα. Στὸ μεταξύ ἔφτασε τ' ἀδέρφι μου... κ' αὐτὸς σηκώθηκε νὰ φύγη.

—Ἐλα, ἀκολούθα, λέει στὸ παιδί.

Ἐγὼ ὠρμησα νὰ τοῦ τὸ ἀρπάξω ἀπὸ τὰ χέρια· τὸ παιδί ἔκλαιγε.

—Θὰ τὸ πάρω, μοῦ λέει. Αὔριο θὰ ματαπεράσω. Νὰ μοῦχης χίλιες δραχμὲς ἔτοιμες. Ὅ,τι ἄλλο γενεῖ ἔξω ἀπ' αὐτὸ, τὸ παιδί νὰ τὸ ξέρη: χαλασμένο.

Κι' ἔσυραν καὶ οἱ δύο.

Ἀπὸ τότες, κυρία μου, δὲν ἐγνώρισα ἀνάπαψη. Τὸ παιδί μοῦ τῶφερε καὶ πῆρε τὰ λεπτὰ, μὰ ἔπειτα ἀπὸ λίγες μέρες μοῦ τὸ ξαναπῆρε. Κι' ὅλα, ὁ Μουστακαλῆς. Πότε μᾶς μνηοῦσε πὼς θὰ μᾶς κάψη στὴ στρούγγα, πότε μᾶς κατᾶγγελε πὼς τοῦ κλέψαμε τὰ ζά του, πότε ἐπαιρνε τὰ δικά μας. Ὅλο ἔτσι—ὄλο ἔτσι, ὅσο πού ἐγὼ εἶπα στὸν πατέρα μου:

—Ἦ σκοτώνεις τὸν Μουστακλῆ ἢ τὸν σκοτώνω μονάχη μου. Τί ἄλλα κακὰ θές νὰ μᾶς κάμη! Καὶ πού μοῦκοψαν, τὰ μαλλιά, αὐτὸς ἔβαλε. Μὰ ὁ πατέρας μου δὲν ἤθελε νὰ κάμη φόνου. Τότες ἐγὼ, μιά φορὰ πού ἤρθε περαστικὸς στὴ στρούγγα μας καὶ στάθηκε ὁ Ἰούδας καὶ ἐπίασε κουβέντα μὲ τὸν πατέρα μου, τὸν πυροβόλησα. Ἦ σφαῖρα ἀστόχησε καὶ γὼ δικάστηκα μὰ μὲ ἀθώωσαν γιατί μᾶς εἶχε κάμει ἄλλα κακὰ ὡς ἀποδείχτηκε. Ὁ πατέρας μου σὰν εἶδε πὼς ἐγὼ δὲν κρατιόμουν κ' ὅτι ὁ καημὸς τῆς προσβολῆς πού μοῦ γένηκε, σιμὰ σὲ ἄλλα πού τραβοῦσα, μ' εἶχε σὰν παραλοῦμένη κ' ὄλο μελέταγα νὰ σκοτώσω τοὺς φταιχτες μου, μοῦ λέει μιά μέρα:

—Μωρὴ Λάμπρω, νὰ σὲ παντρέψω. Νὰ δώσωμε λεπτὰ νὰ παντρευτῆς. Νὰ κατέβης νὰ ἡσυχάζης στὸν κάμπο.

—Καὶ τὰ μαλλιά μου τοῦ λέω.

—Μὲ τὰ λεπτὰ, ὅλα διορθώνονται.

—Ἦ Λάμπρω, δὲν παντρεύεται, τοῦ λέω, μὲ ἄτιμον ἄντρα. Ὁ ἄντρας πού θὰ μὲ πάρη ἔτσι ὅπως μ' ἔκαμαν δὲ θὰ ἔχη φιλότιμο. Κι' ἐγὼ τὸν ἄντρα πού θὰ πάρω θέλω νὰ τὸν σέβωμαι.

Ἀπὸ τὴ στιγμή πού μοῦ μίλησε ἔτσι ὁ πατέρας μου ἀποφάσισα νὰ δώσω ἕνα τέλος μὲ τὸ χέρι μου. Ἦμουν μονάχη. Ὁ πατέρας μου καὶ τὰδέρφι μου ἦσαν δειλοί. Κιότρεβαν. Ἐγὼ μόνο εἶχα καρδιά. Στέλνω καὶ λένε στὸν Παληοκαστρίτη νάρθη στὸ τάδε μέρος πού τὸν καρτερεῖ ἡ Λάμπρω. Ἦθελα νὰ τοῦ πῶ πὼς τὸν ἀγαπάω, νὰ τὸν κάμω νὰ τὸ πιστέψη καὶ νὰ τὸν σκοτώσω. Μοῦ παρήγγειλε πὼς θάνε στὴ διορισμένη ὥρα, πῆγα. Μὰ ἀντὶς τὸν Παληοκαστρίτη βρήκα τὸν Καραθανάση.

—Τί τὸν θές τὸν Παληοκαστρίτη; μοῦ λέει.

—Θέλω νὰ τὸν παντρευτῶ, τοῦ λέω.

—Παντρεύου μένα, μοῦ λέει. Δὲ σοῦ ἀξίζω;

—Ἐγὼ δὲ σοῦ ἀξίζω τοῦ λέω. Καὶ κεῖ ἀπάνω τοῦ εἶπα ποιὸς σκοποὺς εἶχα. Θέλω τοῦ εἶπα νὰ σκοτώ-

σω δύο ἀνθρώπους, τὸν Παληοκαστρίτη καὶ τὸ Μουστακαλῆ. Τρεῖς χρόνια τώρα μ' αὐτὴ τὴ συλλοῇ κοιμᾶμαι.

—Ἄσε, μοῦ λέει. Ἐλα μαζί μου· γιατί μ' ἀρέσεις. Ἐχεις παληκαριὰ καὶ μιά γυναῖκα τέτοια μοῦ ταιριάζει.

—Νὰ γδικηθῶ πρώτα κ' ἔπειτα, τοῦ λέω. Ἐσὺ ἔνας Καραθανάσης νὰ πάρης γυναῖκα νεροπιασμένη δὲ γίνεται.

—Ἦταν κ' αὐτὸς νέος σὰν τὸν ἄλλο; τὴν διακόφτω.

—Παιδί εἰκοσιτριῶ χρονῶν κ' αὐτὸς. Κι' ἡ Λάμπρω ἀποφεύγει ἄλλη μιά φορὰ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν ὁμορφιά τους· γιατί φοβάται μήπως ὁ ἡρωϊκὸς τύπος, πού θέλει νὰ φτιάξῃ τοῦ ἑαυτοῦ της, μειωθεῖ ἀν ὁμολογήσῃ πὼς κοντὰ στοὺς ληστὲς τὴν ἔφερε καὶ κάποια γυναικεία αἰσθηματικὴ ἀδυναμία.

Ἐπειτα ἀπὸ δύο μέρες σκότωσα τὸν Ἀλέκο τὸ Μουστακαλῆ καὶ βγήκα στὸ κλαρὶ μὲ τὸν Καραθανάση.

—Τὸν παντρεύτηκες; τὴ ρωτῶ.

—Ὅχι, μοῦ λέει, ὁ γάμος μας θάταν ἄκυρος καὶ ἐγὼ δὲ θέλω νὰ γελοῖμαι. Τὰ στέφανα τοῦ Καραθανάση θάταν ἀπὸ κλιματισίδες. Ἐγὼ, τοῦ εἶπα, θέλω τὴ μέσσα σου. Τὴν κορόνα σου τέτοια πού μοῦ τὴ δίνεις δὲ μοῦ χρειάζεται.

—Εἶσαι ἄντρας ρὲ Λάμπρω, μοῦ λέει, καὶ φοβάμαι πὼς ἀν λαθέψω καμμιά φορὰ μπορεῖ καὶ νὰ μὲ σκοτώσης.

—Ἄν σταθῆς παληκάρι θὰ σοῦ εἶμαι σκλάβο κ' ἀν κιοτέψης θὰ σ' ἀφήσω.

Τὸ πράγμα πού συχαίνεσαι τὸ κλωτσᾷς δὲν τὸ σκοτώνεις! Κι' ἀλήθεια ὁ Καραθανάσης ἴδδειξε εὐτύς πὼς δὲν εἶχε μέσσα. ἴδδειξε ἀπὸ τότες πού μοῦπε νὰ ρίξω τὸ παιδί πού θὰ γεννοῦσα, γιατί εἶχα μείνει ἔγκυος.

—Θὰ κάμωμε κ' ἄλλα μοῦλεγε.

—Καὶ τί τὰ θέλω τᾶλλα, τοῦ λέω, σὰν εἶνε νὰ πετάξω τὸ πρώτο. Τὶ μάννα θάμαι τότες ἀν πετάξω τὸ πρώτο μου παιδί; Καὶ σὺ τὶ ἄντρας εἶσαι πού μοῦ λές ἕνα τέτοιο πράγμα. Τὸ παιδί μου τὸ θέλω. Ἄν πετάξω αὐτὸ, θὰ σὲ πετάξω καὶ σένα! τοῦ εἶπα.

Καὶ τελειώνοντας τὴν ἀφήγησή της ἡ Λάμπρω Μπαούδα πρόσθεσε:

—Νὰ τὸ πετάξω! Κι' ὅταν μεγαλώσῃ καὶ τρανέψῃ νὰ μὴν ξέρη πὼς εἶνε τῆς Λάμπρας γιός!

—Πῶς σὲ συνέλαβαν τὴ ρωτῶ.

—Ἦρθε νὰ γεννήσω. Ἐνας ἀνθρώπος τοῦ Καραθανάση μ' ἔφερε στὸ Μακετῆριο κ' ὅταν βγήκα, μ' εἶδε μιά μέρα κάποιος συγγενῆς τοῦ Μουστακαλῆ καὶ μὲ κατήγγειλε... Καὶ συμπαίρανε, ὅτι τὴν πῆραν στὸ λαιμὸ τους οἱ δικηγόροι της.

—Μοῦπαν ν' ἀρνηθῶ πὼς σκότωσα τὸν Μουστακαλῆ. Ἦταν σωστό; ἀφοῦ εἶχα κάμει καὶ ἀπόπειρα νὰ τὸν σκοτώσω πὼς θὰ γελοῖταν τὸ δικαστήριο; Ἐνῶ ἀν ἔλεγα τὴν ἀλήθεια θὰ μ' ἀθώωναν. Εἶχα ὅλα τὰ δίκια μὲ τὸ μέρος μου.

Αὐτὴ εἶνε ἡ Λάμπρω Μπαούδα.

Ἐνας ἑλληνικὸς γυναικεῖος τύπος. Τὰ ἐλατήρια πού τὴν ἔκαμαν ἐγκληματία, ἦταν τὸ φιλότιμο, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ στοργή. Ἦ ἰδιότυπος ἀντίληψη τῆς τιμῆς καὶ τῆς γεννιότητος. Στὸ φόνου δὲν τὴν ἔσπρωξαν ἐγκληματικά ἐνστιχια. Οἱ ἀναπόρευτες ἀνάγκες τῆς ζωῆς καὶ οἱ συνθήκες τοῦ ὑπαίθρου τῆς ἀπλῆς τὸ χέρι. Δὲν ξέρω τί σημεία διέστρεψε ἡ Λάμπρω, ἢ τί μοῦ ἀπέκρυψε, κ' ἀν ὅλα ὅσα μοῦ εἶπε εἶνε ἀληθινά. Ἐνα μόνο εἶνε βέβαιο, πὼς σ' ὅλη σχεδὸν τὴ ζωὴ της ἀγωνίζεται νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν τύπο τῆς ἡρωϊκῆς γυναίκας ὅπως τὸν φαντάζεται ὁ λαός.

Ἄν ἔγινε λησταιχίνα σ' αὐτὸ ἔφταιξε τὸ περιβάλλον της. Ἄν ζοῦσε πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια, ποιὸς ξέρει, ἀν δὲν ἦταν μιά ἀπὸ τίς γυναῖκες τοῦ Ζαλόγγου ἢ μιά ἀπὸ τίς Σουλιώτισσες.